07/03/2022

Το έθιμο του χαρταετού

/ Παράδοση

Ο χαρταετός που πετάμε την Καθαρά Δευτέρα, δεν είναι απλώς ένα ακόμα παιχνίδι, που ίπταται στον αέρα εδώ και χιλιάδες χρόνια. Το πέταγμά του στα ύψη και ο χορός του με τον άνεμο, ψηλά στον καταγάλανο ουρανό, υποδηλώνει την ανάταση, την κάθαρση της ψυχής μετά το διονυσιακό ξεφάντωμα της Αποκριάς. Μολονότι ο χαρταετός πρωταγωνιστεί στα δικά μας Κούλουμα, θα πρέπει να θυμηθούμε ότι πατρίδα του είναι η μακρινή Ανατολή.

Η ιστορία του χαρταετού έχει βαθιές ρίζες στην αρχαία Κίνα ξεπερνώντας τα 2.400 χρόνια ζωής. Αρχικά, βέβαια, υλικό κατασκευής των χαρταετών δεν υπήρξε το χαρτί, αλλά το ξύλο. Οι λαοί της Ανατολής χρησιμοποιούσαν τους χαρταετούς σε μαγικές τελετές, θρησκευτικές εκδηλώσεις και σε τελετουργίες για τον εξορκισμό του κακού. Πίστευαν ότι όσο ψηλότερα ανεβεί ο αετός τόσο πιο τυχεροί θα είναι.

Ο αυτοκράτορας της Κίνας Γουέν Χσουν έκανε πειράματα πτήσεων με αετούς φτιαγμένους από μπαμπού, χρησιμοποιώντας για επιβάτες τους κρατούμενούς του. Οι τυχεροί που επιζούσαν κέρδιζαν την ελευθερία τους.

Μια από τις πιο εντυπωσιακές γιορτές με χαρταετούς που ‘‘χορεύουν’’ στους αιθέρες πραγματοποιείται εδώ και χιλιάδες χρόνια στη Βόρεια Ινδία, για την υποδοχή της άνοιξης, με εντυπωσιακές τελετές που έχουν τις ρίζες τους στην ινδουιστική μυθολογία. Για τον ίδιο λόγο, στη Λαχώρη του Πακιστάν κάθε Φεβρουάριο γίνονται πανηγυρικές εκδηλώσεις, που επανα- φέρουν στη μνήμη παγανιστικές συνήθειες του παρελθόντος.

Αλλά και στην ελληνική αρχαιότητα, ο χαρταετός δεν ήταν άγνωστος. Αναφέρεται ότι ο αρχιμηχανικός Αρχύτας του Τάραντα -4ος αι. π. Χ.- χρησιμοποίησε στην αεροδυναμική του τον αετό, ενώ υπάρχει και ελληνικό αγγείο της κλασικής εποχής με παράσταση κόρης, η οποία κρατά στα χέρια της μια μικρή λευκή σαΐτα (είδος αετού) με το νήμα της, έτοιμη να την πετάξει.
Πιθανότατα βέβαια, τα πειράματα ή τα παιχνίδια των Αρχαίων Ελλήνων με τους “αετούς” θα πρέπει να γίνονταν με πανί τουλάχιστον ως το Μεσαίωνα, καθώς η χώρα μας δεν διέθετε σε αφθονία το χαρτί.

Πολύ αργότερα ο Μάρκο Πόλο γυρίζοντας από τα ταξίδια του, φέρνει το χαρταετό στην Ευρώπη του Μεσαίωνα, όπου τον περιγράφει και για τις επικίνδυνες επανδρωμένες πτήσεις του.
Τα νεότερα χρόνια, πολλές λεπτομέρειες για την παρουσία του χαρταετού στη Γηραιά Ήπειρο έχουμε το 1450 στη Γερμανία και το 1606 στην Ισπανία. Στη δεύτερη περίπτωση, ένας κληρικός αναφέρει στο ημερολόγιό του ότι χρησιμοποιούσαν τον χαρταετό σαν παιχνίδι χαράς την ημέρα του Πάσχα.

Ακολουθούν οι χρόνοι της επιστημονικής χρησιμοποίησης των χαρταετών (ή και υφασματαετών) ώσπου το 1752 στην Αμερική ο Βενιαμίν Φραγκλίνος εκτέλεσε το διάσημο πείραμά του, διαπιστώνοντας με τεχνητό αετό τον ηλεκτρισμό της ατμόσφαιρας και του κεραυνού, οπότε και κατασκεύασε το αλεξικέραυνο. Το 1880 ο Αυστραλός Hargrave σχεδίασε έναν τεράστιο αετό για μετεωρολογικές παρατηρήσεις.

Υπάρχει προφορική παράδοση που αγγίζει τα όρια του μύθου, ότι τη μεγάλη γέφυρα του Νιαγάρα την άρχισαν, ρίχνοντας απέναντι με χαρταετό το πρώτο σχοινί.

Ο Χαρταετός έφθασε στην Ελλάδα πρώτα από τα λιμάνια Ανατολής (Σμύρνη-Χίο-Κωνσταντινούπολη), τα λιμάνια της Επτανήσου, της Σύρας, των Πατρών και ακολούθησαν τα αστικά κέντρα, όπου μπορούσε κανείς

να αγοράσει σπάγκο και χρωματιστό χαρτί. Η κατασκευή ενός χαρταετού σήμερα είναι σχετικά εύκολη υπόθεση καθώς υπάρχουν όλα τα τεχνικά μέσα.

Απαιτείται βέβαια κοφτερό μυαλό από τον κατασκευαστή, επιδέξια χέρια και φυσικά φαντασία! Ο χαρταετός στη μακραίωνη ιστορία του χρησιμοποιήθηκε με διάφορους τρόπους, για τη μέτρηση της θερμοκρασίας και της ταχύτητας των ανέμων, για μελέτες της ατμόσφαιρας και του ηλεκτρισμού, αλλά ακόμα και για αεροφωτογραφίσεις.

Για το πέταγμα του χαρταετού πρέπει με προσοχή να επιλέγουμε ανοιχτούς χώρους χωρίς ηλεκτροφόρα καλώδια. Ακόμη να είναι μακριά από γκρεμούς και ποτέ σε ταράτσες, εξ αιτίας των δυστυχημάτων από τις πτώσεις. Πάντως, είτε ως άθυρμα ή συνήθεια του χθες, του σήμερα αλλά και του αύριο, έχει τη δύναμη, σε διαφορετικές χρονικές περιόδους για κάθε χώρα, να ξεσηκώνει όλο τον κόσμο, μικρούς και μεγάλους και να τους παρασύρει σ’ ένα διαφορετικό παιχνίδι, επίπονο και επίμονο, αγωνιώδες και πολύχρωμο, με επιτυχίες ή απογοητεύσεις, αλλά πάντοτε ένα πανηγύρι συγκινήσεων, συναγωνισμού και χαράς.